

تصویر سلامت

دوره ۶ شماره ۱ سال ۱۳۹۴ صفحه ۵۳ - ۴۲

بررسی زیرساخت‌ها و عملکرد فرهنگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور

محمود فیضی^۱، فرید غریبی^۱، بهنام امینی دغلیان^{۲*}، محمد باقر رئوفی^۳

چکیده

زمینه و اهداف: در سالیان اخیر نقش و جایگاه دانشگاه‌ها در گسترش و آموزش فرهنگ مورد توجه جدی قرار گرفته است. با این وجود دانشگاه‌های کشور ما هنوز راهی نسبتاً طولانی تا رسیدن به آرمان‌های مطلوب و ارتقای بهینه عملکرد در این عرصه پیش رو دارند. بر این اساس، مطالعه حاضر با هدف بررسی زیرساخت‌ها و عملکرد فرهنگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در سال ۹۳ به مورد اجرا درآمد.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر از نوع توصیفی - مقطعی می باشد که با استفاده از یک پرسشنامه محقق ساخته که روایی صوری و محتوایی پرسشنامه با نظر صاحب‌نظران فرهنگی و با محاسبه شاخص‌های مربوطه مورد تأیید قرار گرفت، انجام شد. در ادامه، مطالعه با پاسخگویی مسئولین امور فرهنگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور به صورت تمام شماری به مورد اجرا درآمد. داده‌های به دست آمده به صورت توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و نتایج به دست آمده برای متغیرهای کیفی به صورت فراوانی (درصد) و برای متغیرهای کمی به صورت میانگین (انحراف معیار) گزارش شد.

یافته‌ها: نتایج مطالعه حاضر در چهار حوزه وضعیت عمومی دانشگاه‌های مورد بررسی از منظر فرهنگی، وضعیت امکانات معاونت فرهنگی دانشگاه‌ها، وضعیت عملکرد تشکلهای، کانون‌ها و نشریات و نیز وضعیت عملکرد مدیریت امور فرهنگی دانشگاه‌ها گزارش گردید. یافته‌ها حاکی از آن است که در رابطه با هر یک از حوزه‌های مورد بررسی، علی‌رغم وجود نقاط قوت در بسیاری موارد، نقاط ضعف قابل توجهی مشهود می باشند. البته نتایج مطالعه حاضر صرفاً بر کمیت عملکردها متمرکز بود و بررسی کیفیت انجام هر یک از فعالیت‌ها و فرایندها نیازمند توجه ویژه و انجام بررسی‌ها و مداخلات آتی می باشد.

بحث و نتیجه‌گیری: پژوهشگران امیدوارند که مسئولین و برنامه‌ریزان امر با استفاده از نتایج مطالعه حاضر و نیز انجام مطالعات تکمیلی مشابه به ویژه در زمینه کیفیت عملکردهای فرهنگی دانشگاه‌ها، گامی اساسی در جهت اعتلای جایگاه دانشگاه‌های علوم پزشکی در ارتقای جایگاه فرهنگ ایرانی - اسلامی بردارند.

کلیدواژه‌ها: دانشگاه علوم پزشکی، عملکرد فرهنگی، ایران

۱. کارشناسی ارشد مدیریت، معاونت دانشجویی فرهنگی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز

۲. دانشجوی دکتری تخصصی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز

۳. دانشجوی کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز

(Email: b.amini2012@yahoo.com)

۴. کارشناسی ارشد روانشناسی، معاونت دانشجویی فرهنگی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز

مقدمه

مفهوم فرهنگ از گسترده‌ترین، پیچیده‌ترین و مهم‌ترین مفاهیم علوم انسانی است و اشاره به تمدن و ابزارها، راه و طریق زیستن، ارزش‌ها، باورها و آرمان‌ها و نیز طریق بروز و ظهور آن‌ها در زندگی دارد. فرهنگ شامل کلیه کالاها و خدمات در حوزه‌های میراث فرهنگی، هنرهای تصویری، مراکز اسناد، کتابخانه‌ها، کتب و نشریات، هنرهای نمایشی، رسانه‌های دیداری و شنیداری و صنایع خلاق نظیر آثار و ابنیه تاریخی، صنایع دستی و ... است (۱).

بدون شک همه مکاتب بشری و نظام‌های سیاسی، اندیشه توسعه را به عنوان تلاش برای تعالی جامعه پذیرفته‌اند و هیچ جامعه و نظامی نیست که بخواهد و یا بتواند در سطح معین و ثابتی از فرهنگ مادی و معنوی متوقف شود (۲). اهمیت توسعه و رشد فرهنگی به حدی است که یونسکو در سال‌های اخیر و با بهره‌گیری از تجارب و پژوهش‌های موجود، تأکید عمده‌ای بر آموزش فرهنگ داشته است و آن را به صورت آشناسازی با دانش و درک میراث فرهنگی و زندگی فرهنگی معاصر، آشناسازی با فرایندهای گسترش فرهنگ‌ها، تشخیص شأن و منزلت و نیز ارتباط جدایی‌ناپذیر میراث فرهنگی و فرهنگ معاصر، آموزش هنری و زیبایی‌شناسی، آموزش اخلاقی و ارزش‌های جامعه مدنی، آموزش رسانه‌ای و تربیت دورن فرهنگی و بین فرهنگی تعریف می‌کند (۳).

از دیگر سو، فلسفه اصلی انقلاب اسلامی ایران، پایه‌گذاری فرهنگی متعالی است که در بستر آن کلیه شئون فردی و اجتماعی کشور، بر مبنای یک فرهنگ دینی ساماندهی شده و متأثر از آن قرار گیرند. بنابراین در چنین نظامی لازم است که بیشترین تلاش‌ها و توانمندی‌ها برای تکامل و توسعه فرهنگی در همه ابعاد فردی و اجتماعی به بهترین نحو صرف شود (۴).

با این وجود برنامه‌های کلان کشور تاکنون غالب توجه خود را معطوف مباحث اقتصادی و سیاسی نموده و به وضوح از مقوله فرهنگ غفلت کرده‌اند. این معضل به حدی حاد گردید که رهبر معظم انقلاب از اصطلاح "مظلومیت فرهنگ" برای توصیف این پدیده استفاده نمود. تحلیل اهداف و سیاست‌های فرهنگی برنامه‌های اول تا چهارم توسعه نشان می‌دهد؛ علی‌رغم اینکه این برنامه‌ها به دنبال نهادینه کردن باورهای دینی و فضائل اخلاقی در جامعه و سالم‌سازی فضای فرهنگی جامعه بوده‌اند، اما اکنون باگذشت بیش از دو دهه از شروع اولین برنامه توسعه پس از انقلاب اسلامی و اجرای چهار برنامه، ملاحظه می‌شود که جامعه به طور رضایت بخشی به اهداف مذکور نرسیده و در بسیاری موارد، از ارزش‌های اسلامی و بومی مقصود این برنامه‌ها فاصله بیشتری نیز گرفته است (۵).

پیش از دهه ۱۹۵۰، وظیفه دانشگاه‌ها به طور کلی به انتقال دانش موجود به دانشجویان خلاصه می‌شد. ولی به تدریج از دهه ۱۹۶۰ به بعد، دانشگاه‌ها عهده دار تولید دانش و پژوهش و تحقیق در زمینه‌های علمی و اجتماعی شدند و به مرور زمان وظیفه انتقال، بازسازی و ارتقای جامعه نیز بر عهده دانشگاه‌ها گذارده شد (۶). جایگاه ویژه دانشگاه در تربیت نسل بالنده انقلاب اسلامی و نقش عظیمی که دانشگاه در پرورش مدیران و کارگزاران آینده نظام مقدس جمهوری اسلامی ایفا می‌کند، بر کسی پوشیده نیست. ضرورت توجه به فعالیت‌های فرهنگی، تحصیلی و اعتقادی دانشجویان به خصوص چگونگی گذراندن اوقات فراغت آن‌ها در این راستا اهمیت ویژه‌ای دارد. بنابراین لازم است با راهنمایی این قشر در زمینه برنامه ریزی صحیح برای اوقات فراغت، آن‌ها را در استفاده بهتر از ایام پر ارزش دانشجویی یاری نمود (۷).

از آنجایی که فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی دانشجویان ابزار مؤثری در موفقیت آن‌ها در زندگی حرفه‌ای و تخصصی به شمار می‌آید، لذا بسیار ضروری است که دانشگاه‌ها در جهت افزایش بلوغ و شایستگی اجتماعی عمل کنند؛ افراد را از پیش داوری رها سازند؛ کمک کنند تا دانشجویان ارزش‌های زیبایی‌شناختی را بهتر بشناسند؛ دیدگاه‌های دینی آن‌ها تنوع پیدا کند؛ جرم‌گرایی سیاسی‌شان کاهش یابد و اعتماد به نفس و حس موفقیت در آن‌ها ایجاد شود (۸).

مطالعات مختلف در زمینه بررسی نحوه گذراندن اوقات فراغت دانشجویان در دانشگاه‌ها در کشور نشان می‌دهد که میانگین تعداد ساعات فراغت در طول شبانه روز ۵ تا ۶ ساعت بوده و تماشای تلویزیون، شنیدن موسیقی، مطالعه غیردرسی، هم‌صحبتی با دوستان و ورزش از مهم‌ترین فعالیت‌های مربوط به اوقات فراغت دانشجویان بوده است (۹). نکته جالب توجه این که فعالیت‌های غیرحرکتی مانند تماشای تلویزیون، سهم عمده‌ای از ساعات فراغت دانشجویان را به خود اختصاص داده است و ورزش در فعالیت‌های فراغتی جاری آن‌ها جایگاه درخور توجهی ندارد. نتیجه مشابهی در بررسی گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه‌های زنجان نیز به دست آمده و میانگین مدت فراغت دانشجویان برای ۴ ساعت در روز بوده است (۱۰).

در سال ۱۳۸۰، در دستورالعمل نحوه تشکیل کانون‌های فرهنگی، هنری و اجتماعی دانشجویان علوم پزشکی کشور این تعریف از امور فرهنگی به عمل آمده است: "مجموعه فعالیت‌هایی که توسط دانشجویان و در محیط دانشگاهی در هر یک از زمینه‌های فرهنگی، هنری و اجتماعی انجام می‌گیرد." (۱۱). اما چنین به نظر می‌رسد که مدیریت و

کتابی با مسئولین امور فرهنگی بیست و پنج دانشگاه علوم پزشکی کشور و به صورت تمام شماری، به مورد اجرا در آمد. ابزار به کار رفته در مطالعه، پرسشنامه محقق ساخته ای بود که روایی صوری و محتوایی آن با استفاده از نظر ۱۵ نفر از صاحب‌نظران فرهنگی و با محاسبه شاخص‌های مربوطه مورد تأیید قرار گرفت. در بخش بررسی روایی پرسشنامه، تمامی سؤالات موجود در آن از نظر صاحب‌نظران و در ۵ جنبه مرتبط بودن، شفافیت، سادگی، ضرورت و قابلیت سنجش، در یک مقیاس چهارگانه برای هر یک بررسی شدند. مطابق اصول آماری، ابتدا میانگین نمره ضرورت (CVR) [Content Validity Ratio] مورد بررسی قرار گرفته و در صورت تأیید سؤال در این شاخص، نمره چهار عامل دیگر (CVI) [Content Validity Index] بررسی گردیده که در تمامی این موارد، نمره پذیرش ۷۰ درصد معتبر بوده است (۱۷-۱۸).

در ادامه، تمامی بررسی‌های فوق انجام و نمره ۸۶ درصد و ۹۰ درصد به ترتیب برای شاخص‌های CVI و CVR، روایی محتوایی پرسشنامه را تأیید نمود. همچنین جهت تأیید روایی صوری، پرسشنامه از دیدگاه صاحب‌نظران تأیید و نظرات کیفی آنان نیز در تمامی بخش‌های پرسشنامه اعمال گردید. به علاوه به منظور تأیید همسانی درونی (Internal Consistency) و پایایی (Reliability) پرسشنامه، آلفای کرونباخ محاسبه و برابر ۰/۸۳ به دست آمد که در این مورد نیز پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت.

در ادامه، داده‌های به دست آمده ابتدا به صورت توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و نتایج به دست آمده برای متغیرهای کیفی به صورت فراوانی (درصد) و برای متغیرهای کمی به صورت میانگین گزارش شد که تمامی تحلیل‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS16 به انجام رسید.

به منظور رعایت اصول اخلاقی، مشارکت کنندگان در قبول یا انصراف از همکاری آزاد بودند. از شرکت کنندگان در مطالعه رضایت آگاهانه کسب شد و نتایج حاصل از مطالعه به گونه‌ای منتشر شد که پاسخ دهندگان کاملاً ناشناس باقی بمانند. حریم خصوصی و شخصیت شرکت کنندگان در مطالعه مورد تکریم قرار گرفت و نیز به شرکت کنندگان اطمینان داده شد که از داده‌ها و نتایج به دست آمده، تنها در راستای اهداف پژوهش استفاده خواهد شد.

یافته‌ها

یافته‌های مطالعه در رابطه با وضعیت عمومی دانشگاه‌های مورد بررسی، نشان می‌دهد که دانشگاه‌های تیب ۲ مشارکت کننده بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند؛ مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد بیشترین فراوانی را در سطح تحصیلات مدیر

برنامه ریزی فرهنگی هنوز از لحاظ قانون گذاری و پژوهش دوران کودکی خود را سپری می‌کند و هنوز روش شناسی مدیریتی یا مفهومی از هدف‌های خود ارائه نداده است (۱۲).

بر این اساس، نیازسنجی برای شناسایی نیازهای مهم، مبنای مناسبی برای تعیین اهداف و جزء جدایی‌ناپذیر برنامه‌ریزی راهبردی محسوب می‌گردد (۱۳). چرا که برای ارتقای کیفیت هر نظام، شناخت مشکلات در وضعیت موجود و به کارگیری راهکارهای مناسب امری ضروری به نظر می‌رسد (۱۴). نیازسنجی و ارزیابی برنامه‌های فرهنگی و تحصیلی دانشجویان به منظور گردآوری و تحلیل اطلاعات برای برطرف کردن کاستی و بهبود مراحل تهیه و اجرا، دارای اهمیت ویژه ای است. بدیهی است که عدم وجود اطلاعات صحیح و واقعی کل نظام برنامه ریزی را دچار اختلال می‌نماید. فراهم نمودن چنین اطلاعاتی مستلزم آشنایی دقیق گروه ارزیابی با روش‌ها و فنون ویژه تخصصی است و برای این که برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و تحصیلی در سطح دانشگاه به صورت مطلوب و بهینه انجام می‌پذیرد، نیاز به اطلاعات دقیق و مبتنی بر واقعیات دارد که در اختیار تصمیم گیرندگان قرار گیرد و این امر زمانی مقدور است که برنامه و عملکرد گذشته و حال دانشگاه‌ها در حیطه فرهنگ مورد ارزیابی قرار گیرد (۱۵).

بی تردید این ارزیابی‌ها از طریق ظرفیت سازی فرهنگی که متعاقب آن‌ها صورت خواهد گرفت، منجر به ارتقای عملکرد فرهنگی دانشگاه‌ها خواهد شد. ویلیامسون، ظرفیت‌سازی فرهنگی را توسعه دانش، مهارت‌ها و استعدادها فردی و گروهی می‌داند که منجر به توسعه و ارتقای مدیریت فرهنگ و حفظ فرهنگ کشور می‌گردد. این فرایند فراتر از آموزش آکادمیک، حرف‌ها و منابع انسانی بوده و به زیرساخت‌های فرهنگی می‌پردازد. ظرفیت سازی فرهنگی، طیف وسیعی از حمایت‌ها و فنون است که هدف آن توانمندسازی افراد و سازمان‌های فرهنگی برای مشارکت فعال و بهره‌وری بهینه برنامه‌های فرهنگی می‌باشد (۱۶).

با توجه به مسائل مطرح شده و عدم انجام پژوهش خاصی در این حوزه، مطالعه حاضر با هدف بررسی توانمندی‌ها و عملکرد فرهنگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در تابستان سال ۹۳ به انجام رسید. پژوهش‌گران امیدوارند با بررسی وضعیت موجود در این عرصه، مشکلات و کاستی‌های موجود را شناسایی نموده و با ارائه پیشنهادات راهبردی در جهت ظرفیت سازی فرهنگی و مرتفع نمودن مشکلات موجود گام بردارند.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع توصیفی - مقطعی می‌باشد که در تابستان سال ۹۳ با انجام مصاحبه‌های حضوری، تلفنی و

در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور برابر ۱۱/۵۲ نفر می‌باشد که ۸/۳۸ نفر از آنان را کارشناسان این حوزه تشکیل می‌دهند. در این میان، تعداد کارشناسان با مدرک تحصیلی دیپلم برابر ۲/۷۱ نفر، کاردانی ۲ نفر، کارشناسی ۶/۱۷ نفر، کارشناسی ارشد ۲/۴۶ نفر و دکترا برابر ۱/۵۰ نفر می‌باشد. تقریباً تمامی دانشگاه‌های مورد بررسی رضایت بالایی از حمایت‌های مادی و معنوی رؤسای دانشگاه‌ها و معاونین دانشجویی - فرهنگی آنان از فعالیت‌های فرهنگی دارند. به علاوه حدود نیمی از جلسات برگزار شده شورای فرهنگی در یک سال گذشته با حضور اکثریت اعضا برگزار شده است. بودجه تخصیص‌یافته به امور فرهنگی در یک سال گذشته در این دانشگاه‌ها غالباً بین ۱۰۰ تا ۳۰۰ میلیون تومان بوده است و در بیشتر موارد، سهم ریاست دانشگاه از بودجه تخصیص‌یافته به این عرصه کمتر از ۳۰ درصد بوده است (جدول ۱).

فرهنگی دانشگاه‌ها دارا می‌باشد و اکثریت مدیران فرهنگی دانشگاه دارای سابقه خدمتی کمتر از ۳ سال هستند. بیش از ۴۰ درصد دانشگاه‌ها در ۱۰ سال گذشته تنها دارای یک رئیس بوده‌اند ولی تعداد معاونین دانشجویی دانشگاه‌ها در این مدت بسیار متغیر بوده و عزل و نصب‌های بیشتری در این عرصه به چشم می‌خورد. به همین صورت، تعداد مدیران فرهنگی دانشگاه‌ها در طول این دوره زمانی متغیر بوده و عزل و نصب‌های نسبتاً زیادی به چشم می‌خورد. البته تعدادی از دانشگاه‌های کشور پاسخگوی این سؤال نبوده‌اند.

غالب دانشگاه‌ها دارای یک کارشناس ویژه برای فعالیت‌های قرآنی، یک کارشناس برای اردوهای دانشجویی و نیز یک کارشناس برای نشریات دانشجویی هستند. اما مدرک تحصیلی اکثریت این کارشناسان ارتباط اندکی با شغل کنونی‌شان دارد. میانگین تعداد کارکنان مدیریت امور فرهنگی

جدول ۱. وضعیت عمومی دانشگاه‌های مورد بررسی از منظر فرهنگی

متغیر	دسته بندی متغیر	فراوانی	درصد
تیپ دانشگاه	تیپ ۱	۸	۳۳/۳
	تیپ ۲	۱۳	۵۴/۲
	تیپ ۳	۳	۱۲/۵
میزان تحصیلات مدیر فرهنگی	کارشناسی	۵	۲۰/۸
	کارشناسی ارشد	۱۰	۴۱/۷
	دکترا	۹	۳۷/۵
سابقه مدیریتی مدیر فرهنگی دانشگاه	کمتر از ۳ سال	۱۵	۶۵/۲
	سه تا پنج سال	۲	۸/۷
	پنج تا هفت سال	۳	۱۳
تعداد روسای دانشگاه در طول ده سال گذشته	بیشتر از ۸ سال	۳	۱۳
	۱ نفر	۱۰	۴۱/۷
	۲ نفر	۵	۲۰/۸
	۳ نفر	۵	۲۰/۸
	۵ نفر	۳	۱۲/۵
	۶ نفر و بیشتر	۱	۴/۲
تعداد معاونین دانشجویی دانشگاه در طول ده سال گذشته	۱ نفر	۴	۱۸/۲
	۲ نفر	۶	۲۷/۳
	۳ نفر	۵	۲۲/۷
	۵ نفر	۵	۲۲/۷
	۶ نفر و بیشتر	۲	۹/۱
	عدم پاسخگویی به سوال	۳	۱۳/۶
تعداد مدیران فرهنگی دانشگاه در طول ۱۰ سال گذشته	۱ نفر	۵	۲۲/۷
	۲ نفر	۴	۱۸/۲
	۳ نفر	۵	۲۲/۷
	۵ نفر	۲	۹/۱
	۶ نفر و بیشتر	۳	۱۳/۶
	فاقد کارشناس قرآنی	۲	۸/۳
تعداد کارشناسان ویژه فعالیت‌های قرآنی	۱ نفر	۱۹	۷۹/۲
	۲ نفر	۱	۴/۲
	۳ نفر	۲	۸/۳

ادامه جدول ۱:		
۸/۷	۲	فاقد کارشناس اردوهای دانشجویی
۶۵/۲	۱۵	۱ نفر
۱۷/۴	۴	۲ نفر
۸/۷	۲	۳ نفر
۴/۲	۱	فاقد کارشناس اردوهای دانشجویی
۸۷/۵	۲۱	۱ نفر
۴/۲	۱	۲ نفر
۴/۲	۱	۳ نفر
۴/۵	۱	کاملاً مرتبط
۲۷/۳	۶	تا حد زیاد مرتبط
۳۶/۴	۸	ارتباط متوسط
۳۱/۸	۷	ارتباط کم
۵۸/۳	۱۴	عالی
۳۳/۳	۸	خوب
۴/۲	۱	متوسط
۴/۲	۱	ضعیف
۷۰/۸	۱۷	عالی
۲۰/۸	۵	خوب
۸/۳	۲	متوسط
۱۷/۴	۴	کمتر از ۵ جلسه
۲۶/۱	۶	پنج تا ۱۰ جلسه
۴۷/۸	۱۱	۱۰ تا ۱۵ جلسه
۸/۷	۲	بیشتر از ۱۵ جلسه
۱۲/۵	۲	کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان
۳۱/۳	۵	۱۰۰ تا ۲۰۰ میلیون تومان
۲۵	۴	۲۰۰ تا ۳۰۰ میلیون تومان
۶/۳	۱	۳۰۰ تا ۴۰۰ میلیون تومان
۱۲/۵	۲	۴۰۰ تا ۵۰۰ میلیون تومان
۱۲/۵	۲	۵۰۰ تا ۷۰۰ میلیون تومان
۸۴/۶	۱۱	کمتر از ۳۰ درصد
۷/۷	۱	۳۰ تا ۵۰ درصد
۷/۷	۱	۵۰ تا ۷۰ درصد

بیشتر از نیمی از مدیریت فرهنگی دانشگاه‌های مورد بررسی دارای کتابخانه مستقل با میانگین تعداد کتب ۴۲۱۲ جلد هستند. اما کمتر از نیمی از آن‌ها دارای بانک نوار و سی‌دی مستقل برای خود می‌باشند. همچنین اکثریت قریب به اتفاق دانشگاه‌ها دارای کتابخانه و بانک سی‌دی فرهنگی در خوابگاه‌های دانشجویی هستند. نکته قابل توجه دیگر این‌که غالب دانشگاه‌های تحت مطالعه فاقد حسابداری مستقل برای حوزه مدیریت فرهنگی دانشگاه می‌باشند (جدول ۲).

در بررسی امکانات و زیرساخت‌های تحت اختیار معاونت و مدیریت فرهنگی دانشگاه‌های مطالعه شده، مشاهده گردید که بیشتر دانشگاه‌ها دارای مسجد مستقل در محوطه دانشگاهی هستند که غالباً این مساجد گنجایشی بیش از ۵۰۰ نفر دارند. میانگین تعداد تالارهای موجود در دانشگاه برابر ۳/۱۲ عدد و میانگین ظرفیت آن‌ها ۴۳۷ نفر می‌باشد که گنجایش بزرگترین تالار موجود در دانشگاه در بیش از نیمی از موارد بیشتر از ۴۰۰ نفر است. همچنین اکثریت دانشگاه‌ها فاقد تالار و محل نمایش مستقل برای مدیریت فرهنگی می‌باشند.

جدول ۲. وضعیت امکانات معاونت فرهنگی دانشگاه های مورد بررسی

متغیر	دسته بندی متغیر	فراوانی	درصد
وجود مسجد مستقل در محوطه دانشگاه	بله	۱۷	۷۳/۹
	خیر	۶	۲۶/۱
میزان گنجایش مسجد موجود در محوطه دانشگاه	کمتر از ۳۰۰ نفر	۲	۱۱/۱
	۳۰۰ تا ۵۰۰ نفر	۵	۲۷/۸
	۵۰۰ تا ۷۰۰ نفر	۳	۱۶/۷
	بیشتر از ۷۰۰ نفر	۸	۴۴/۴
گنجایش بزرگترین تالار موجود در دانشگاه	کمتر از ۳۰۰ نفر	۵	۲۰
	۳۰۰ تا ۴۰۰ نفر	۶	۲۴
	۴۰۰ تا ۵۰۰ نفر	۴	۱۶
	بالای ۵۰۰ نفر	۱۰	۴۰
وجود تالار و محل نمایش مستقل برای مدیریت فرهنگی	بله	۷	۲۹/۲
	خیر	۱۷	۷۰/۸
وجود کتابخانه مستقل برای مدیریت فرهنگی دانشگاه	بله	۱۳	۵۴/۲
	خیر	۱۱	۴۵/۸
وجود بانک نوار و سی دی مستقل برای مدیریت فرهنگی	بله	۱۰	۴۳/۵
	خیر	۱۳	۵۶/۵
وجود کتابخانه و بانک سی دی فرهنگی در خوابگاه ها	بله	۲۲	۹۵/۷
	خیر	۱	۴/۳
وجود حسابداری مستقل برای مدیریت فرهنگی دانشگاه	بله	۷	۲۹/۲
	خیر	۱۷	۷۰/۸

۲۴/۱۳ مورد، نشریات سیاسی برابر ۲/۴۶ مورد و نیز نشریات فرهنگی اجتماعی برابر ۱۵/۸۸ مورد می باشد. در غالب موارد، تعداد دانشجویان فعال در حوزه نشریات دانشجویی کمتر از ۶ نفر بودند و به طور متوسط در حدود ۵ تا ۱۰ جلسه در طول یکسال توسط کمیته ناظر بر نشریات برگزار می گردد. در نیمی از موارد هیچ گونه بازبینی و تذکری در مورد محتوای نشریه پیش از انتشار صورت نمی گیرد؛ اما در اکثر موارد، محتوای نشریات پس از انتشار توسط کمیته ناظر مورد ارزیابی قرار می گیرد. متوسط اعتبار تخصیص یافته به نشریات دانشجویی در بیش از نیمی از موارد در طول یکسال کمتر از ۱۰ میلیون تومان عنوان شده است و در قریب نیمی از موارد هیچ گونه شاخص مشخصی برای تخصیص اعتبار به نشریات وجود ندارد (جدول ۳).

در رابطه با وضعیت فعالیت تشکل ها، کانون ها و نشریات مشاهده گردید که به طور میانگین در دانشگاه های علوم پزشکی کشور تعداد ۹/۶۷ کانون در حال فعالیت می باشند و تنها ۲۰ درصد دانشگاه های علوم پزشکی کشور دارای هر سه تشکل اصلی دانشجویی هستند. تشکل دانشجویی فعال در خوابگاه ها، غالباً شورای صنفی است و غالباً ۱۰ تا ۳۰ دانشجو به طور متوسط در هر کانون حضور فعال دارند. همچنین بیش از نیمی از دانشگاه های مشارکت کننده از میزان بودجه اختصاص یافته به هر کانون در طول یکسال اظهار بی اطلاعی نمودند. تعداد نشریات علمی فعال در دانشگاه های مورد بررسی برابر ۳/۲۰ مورد، نشریات دارای مجوز از کمیته ناظر برابر

جدول ۳. وضعیت فعالیت تشکل ها، کانون ها و نشریات

متغیر	دسته بندی متغیر	فراوانی	درصد
انواع تشکل های فعال در دانشگاه	بسیج دانشجویی	۷	۲۸
	انجمن اسلامی	۱۱	۴۴
	جامعه اسلامی	۲	۸
تشکل فعال در خوابگاه ها	هر سه	۵	۲۰
	شورای فرهنگی	۵	۲۳/۸
تعداد دانشجویان فعال در هر کانون	شورای صنفی	۱۶	۷۶/۲
	کمتر از ۱۰ نفر	۵	۲۳/۸
	۱۰ تا ۲۰ نفر	۷	۳۳/۳
	۲۰ تا ۳۰ نفر	۷	۳۳/۳
	بیشتر از ۵۰ نفر	۲	۹/۵

ادامه جدول ۳:			
۲۸	۷	زیر سه میلیون تومان	میزان بودجه‌ی اختصاص یافته به هر کانون در طول یک سال
۴	۱	سه تا پنج میلیون تومان	
۱۶	۴	پنج تا ۱۰ میلیون تومان	
۵۲	۱۳	بی پاسخ	
۲۲/۷	۵	سه تا چهار نفر	تعداد دانشجویان فعال در حوزه نشریات دانشجویی
۴۵/۵	۱۰	پنج تا شش نفر	
۱۸/۲	۴	هفت تا هشت نفر	
۱۳/۶	۳	نه تا ۱۰ نفر	
۲۵	۵	کمتر از پنج جلسه	تعداد جلسات کمیته ناظر بر نشریات در طول یکسال
۵۵	۱۱	پنج تا ۱۰ جلسه	
۱۵	۳	۱۰ تا ۱۵ جلسه	
۵	۱	بیشتر از ۱۵ جلسه	
۳۰	۶	بله	بازبینی و تذکر در مورد محتوای نشریه پیش از انتشار
۵۰	۱۰	خیر	
۲۰	۴	برخی از نشریات	
۹۴/۷	۱۸	بله	ارزیابی محتوای نشریات پس از انتشار توسط کمیته ناظر
۵/۳	۱	به صورت محدود	
۵۲/۹	۹	کمتر از ۱۰ میلیون تومان	
۲۹/۴	۵	۱۰ تا ۲۰ میلیون تومان	متوسط اعتبار تخصیص یافته به نشریات
۱۱/۸	۲	۳۰ تا ۴۰ میلیون تومان	
۵/۹	۱	۴۰ تا ۵۰ میلیون تومان	
۲۴	۶	کسب مقام در جشنواره	شاخص تخصیص اعتبار برای هر نشریه
۸	۲	رعایت قوانین و مقررات	
۲۰	۵	تعداد صفحات و تیراژ	
۴	۱	رقم یکسان برای تمام نشریات	
۴۴	۱۱	بی پاسخ	

زمینه داشته است و محور اکثریت این کرسی‌ها مسائل دینی و اعتقادی بوده است.

در خصوص اردوهای اجرا شده مشخص گردید که دو سوم از این اردوهای اجرا شده در شورای فرهنگی دانشگاه مورد تصویب قرار می‌گیرند و اکثریت قاطع این اردوها به طور مستقل توسط مدیریت امور فرهنگی دانشگاه اجرا می‌شوند. بیشتر دانشگاه‌ها اظهار نموده اند که اردوی خود را به صورت مختلط اجرا نمی‌کنند و اردوهای مختلط اجرا شده نیز غالباً جنبه علمی دارند. بیشترین استقبال از اردوها از سوی دانشجویان مقطع کارشناسی صورت می‌گیرد و تنها دانشجویان مقطع کاردانی و کارشناسی در اردوهای برگزار شده شرکت می‌کنند. به طور متوسط تعداد ۳/۴۴ مورد اردوی مشهد در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در طول یک سال برگزار می‌شود که ۷۸/۶۸ نفر دانشجویی پسر و ۱۶۵/۲۵ نفر دانشجویی دختر در آن شرکت می‌کنند. متوسط تعداد دانشجویان دختر و پسر شرکت کننده در اردوهای خارج از کشور به ترتیب برابر ۵۵/۸۳ و ۸۱ نفر می‌باشد. همچنین به‌طور متوسط تعداد ۱۰۳/۶۴ نفر دانشجویی دختر و ۱۲۱/۸۸ دانشجویی پسر در اردوهای جهادی مشارکت

در خصوص وضعیت عملکرد معاونت فرهنگی دانشگاه‌های مورد بررسی، شواهد نشان می‌دهد که از میان انواع برنامه‌های فرهنگی، برنامه‌های جنگ شادی و موسیقی بیشترین میزان استقبال را از سوی دانشجویان دارا می‌باشد و اجرای موسیقی سنتی بیشترین سهم را از برنامه‌های زنده اجرای موسیقی در دانشگاه به خود اختصاص می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد که غالب فعالیت‌های فرهنگی بر اساس برنامه‌ریزی قبلی و سالانه اجرا می‌شوند و اکثریت این برنامه‌ها به طور مستقل توسط امور فرهنگی دانشگاه‌ها به مورد اجرا درمی‌آیند. همچنین سهم قابل توجهی از برنامه‌های فرهنگی در خوابگاه‌های دانشجویی اجرا می‌شوند. به علاوه درصد بالایی از دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در طول سال تحصیلی از طریق برگزاری مسابقات و جشنواره‌ها مورد تشویق مادی قرار می‌گیرند.

در رابطه با تعداد کرسی‌های آزاد اندیشی برگزار شده در یک سال گذشته اظهار گردید که قریب نیمی از دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در طول یک سال گذشته تعداد سه تا پنج مورد کرسی آزاد اندیشی به مورد اجرا درآورده‌اند که نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری بیشترین اهتمام را در این

به علاوه در موارد اندکی از مساعدت و حمایت بخش خصوصی در برگزاری اردوها استفاده می‌شود و ثبت نام اردوها غالباً نه به صورت اینترنتی بلکه به شیوه‌های سنتی معمول انجام می‌گیرد. در بیشتر موارد، بسیج دانشجویی به عنوان متولی اردوی جنوب معرفی شده است و هزینه مورد نیاز این اردو عموماً از بودجه معاونت دانشجویی - فرهنگی تأمین می‌شود. مدیریت فرهنگی، متولی اصلی اردوهای کوتاه مدت می‌باشد و مسئول برگزاری اردوهای دانشجویی و حج عمره در نیمی از موارد مشترک می‌باشد. نکته راهبردی تر این که تنها در نیمی از موارد، خریدهای مربوط به مدیریت امور فرهنگی در طول کمتر از یک هفته انجام می‌گیرند و سایر موارد خرید به طور معمول در مدت زمان بیشتری انجام می‌شوند (جدول ۴).

فعال داشته اند. تعداد دانشجویان دختر و پسر شرکت کننده در اردوی جنوب در طول یک سال به ترتیب برابر ۱۰۳/۹۵ و ۶۵/۵۹ نفر بود. به علاوه تعداد دانشجویان دختر و پسر شرکت کننده در اردوهای یک روزه به ترتیب برابر ۲۵۳۲/۳۵ و ۱۴۶۰/۷۷ نفر می‌باشد. دیگر این که تعداد دانشجویان پسر در حج عمره در طول سال به طور متوسط برابر ۵۸/۵۰ نفر و دانشجویان دختر برابر ۴۳/۷۱ نفر می‌باشد. تقریباً تمامی پاسخ‌دهندگان از همکاری معاونت دانشجویی - فرهنگی با خود در برگزاری اردوها رضایت بالایی دارند و اکثریت آن‌ها کمبود بودجه و امکانات مالی را مهم ترین مانع در برگزاری اردوها معرفی کرده‌اند. غالب اردوها با حضور نماینده امور فرهنگی برگزار می‌شوند و بیشترین استقبال دانشجویان از اردوهای زیارتی است.

جدول ۴. وضعیت عملکرد معاونت فرهنگی دانشگاه های مورد بررسی

متغیر	دسته بندی متغیر	فراوانی	درصد
میزان استقبال دانشجویان از انواع برنامه‌های فرهنگی	برنامه دینی و مذهبی	۱۰	۴۱/۷
	مسائل و مشکلات دانشجویی	۲	۸/۳
	جنگ شادی و برنامه‌ی موسیقی	۱۲	۵۰
نوع اجرای زنده‌ی موسیقی در دانشگاه	موسیقی سنتی	۱۲	۵۲/۲
	موسیقی محلی	۳	۱۳
	تواشیح	۸	۳۴/۸
انجام فعالیتهای فرهنگی بر اساس برنامه‌ریزی قبلی و سالانه	۱۰۰ درصد	۳	۱۲/۵
	۷۰ درصد	۱۸	۷۵
	۵۰ درصد	۲	۸/۳
	کمتر از ۳۰ درصد	۱	۴/۲
	کمتر از ۳۰ درصد	۳	۱۲/۵
انجام مستقل فعالیت ها توسط امور فرهنگی	۳۰ تا ۵۰ درصد	۶	۲۵
	۷۰ تا ۹۰ درصد	۸	۳۳/۳
	بیشتر از ۷۰ درصد	۷	۲۹/۲
	کمتر از ۵۰ درصد	۳	۱۴/۳
	پنج تا ۱۰ درصد	۴	۱۹
درصد دانشجویان دانشگاه که در طول سال از طریق مسابقات و جشنواره‌ها مورد تشویق مادی قرار می‌گیرند	۱۰ تا ۱۵ درصد	۳	۱۴/۳
	۱۵ تا ۲۰ درصد	۲	۹/۵
	۳۰ تا ۵۰ درصد	۳	۱۴/۳
	بیشتر از ۵۰ درصد	۶	۲۸/۶
	کمتر از ۲۰ درصد	۶	۲۵
درصد برنامه‌های فرهنگی اجرا شده در خوابگاههای دانشجویی	۳۰ درصد	۷	۲۹/۲
	۵۰ درصد	۹	۳۷/۵
	بیشتر از ۶۰ درصد	۲	۸/۳
	کمتر از سه مورد	۵	۲۰
	سه تا پنج مورد	۱۱	۴۴
تعداد کرسی‌های آزاد اندیشی برگزار شده در طول سال گذشته	پنج تا هفت مورد	۲	۸
	بیشتر از ۱۵ مورد	۱	۴
	بی‌پاسخ	۶	۲۴
	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری	۱۰	۴۰
	مدیریت فرهنگی	۸	۳۲
متولی کرسی های آزاد اندیشی	کانون دانشجویی	۲	۸
	بی‌پاسخ	۵	۲۰

ادامه جدول ۴:			
۷۸/۹	۱۵	دینی و اعتقادی	موضوع کرسی‌های آزاد اندیشی
۵/۳	۱	سیاسی	
۱۵/۸	۳	فرهنگی و اجتماعی	
۶۶/۷	۱۶	بله	تصویب اردوها در شورای فرهنگی دانشگاه
۳۳/۳	۸	خیر	
۹۰/۹	۲۰	بله	برگزاری مستقل اردو توسط مدیرتامور فرهنگی
۹/۱	۲	خیر	
۲۷/۳	۴	اردوی علمی	نوع اردوهای برگزار شده به صورت مختلط
۴/۵	۱	اردوی زیارتی	
۹/۱	۲	اردوی با مجوز شورای فرهنگی	
۵۹/۱	۱۳	عدم برگزاری اردوی مختلط	
۴/۲	۱	کاردانی	استقبال دانشجویان مقاطع تحصیلی مختلف از اردوها
۹۵/۸	۲۳	کارشناسی	
۷۰/۸	۱۷	عالی	فراوانی میزان همکاری معاونت دانشجویی-فرهنگی با مدیریت امور فرهنگی در برگزاری اردوها
۲۵	۶	خوب	
۴/۲	۱	متوسط	
۷۰	۱۴	بودجه و امکانات مالی	مهمترین مشکل دانشگاه در برگزاری اردوها
۲۰	۴	مشکلات فرهنگی	
۵	۱	حمل و نقل	
۵	۱	ضعف مسئول برگزاری	
۹۱/۳	۲۱	مدیریت امور فرهنگی	
۴/۳	۱	حراست	حضور نماینده نهادها در اردوها
۴/۳	۱	هیچکدام	
۶۵/۲	۱۵	اردوی زیارتی	استقبال دانشجویان از انواع اردوها
۳۴/۸	۸	اردوی سیاحتی و تفریحی	
۱۷/۴	۴	بله	استفاده از بخش خصوصی در برگزاری اردوها
۸۲/۶	۱۹	خیر	
۲۱/۷	۵	بله	
۷۸/۳	۱۸	خیر	ثبت نام اینترنتی اردوها
۹۱/۳	۲۱	بسیج دانشجویی	
۸/۷	۲	مدیریت فرهنگی	مسئول برگزاری اردوی جنوب
۵/۶	۱	سهم ریاست دانشگاهی	
۹۴/۴	۱۷	بودجه‌ی معاونت دانشجویی فرهنگی	محل تامین هزینه اردوی جنوب
۲۰	۳	بسیج دانشجویی	
۲۰	۳	کانونها	مسئول برگزار کننده اردوهای کوتاه مدت
۶/۷	۱	سایر گروههای دانشجویی	
۵۳/۳	۸	مدیریت فرهنگی	
۵۳/۳	۸	بله	یکی بودن مسئول برگزاری حج عمره و اردوهای دانشجویی
۴۶/۷	۷	خیر	
۵۷/۱	۱۲	کمتر از یک هفته	طول مدت انجام خریده‌ها توسط حسابداری
۱۹	۴	یک تا دو هفته	
۱۴/۳	۳	دو تا سه هفته	
۹/۵	۲	سه تا چهار هفته	

درصد از آنان کمبودهای موجود در نیروی انسانی و ۴/۳ درصد نیز قوانین و مقررات نامناسب را به عنوان مهم ترین چالش فرهنگی در دانشگاه معرفی نمودند.

در پایان، پاسخ دهندگان در خصوص مهم‌ترین چالش‌های دانشگاه خود در حوزه فرهنگ مورد پرسش قرار گرفتند که ۵۲/۲ درصد آنان کاستی‌های موجود در بودجه مالی، ۴۳/۳

بحث و نتیجه گیری

در مطالعه حاضر که با هدف بررسی زیرساخت ها و عملکرد فرهنگی دانشگاه های علوم پزشکی کشور انجام شد، نتایج قابل توجهی به دست آمد که در ادامه به اهم آنها اشاره می شود. در رابطه با وضعیت عمومی دانشگاه های علوم پزشکی کشور از منظر فرهنگی، یافته ها نشان داد که ثبات مدیریتی نسبتاً قابل قبولی در سطح ریاست دانشگاه برقرار است. اما این ثبات در سطح معاونین دانشجویی دانشگاه ها و نیز مدیران فرهنگی چندان به چشم نمی آید و عزل و نصب های قابل توجهی به وقوع پیوسته است. با توجه به این که سیستم های مدیریتی معاصر، ثبات مدیریتی را یکی از فاکتورهای موفقیت سازمان ها قلمداد می کنند. لذا شایسته است مدیران منتخب به ویژه در حوزه فرهنگ با دقت نظر بالاتری انتخاب شده و کمتر تحت تأثیر فعل و انفعالات سیاسی قرار گیرند.

در رابطه با نیروی انسانی و تخصصی برای فعالیت های فرهنگی، نکته قابل توجه این است که تعداد قابل ملاحظه ای از دانشگاه ها فاقد کارشناس تخصصی برای حوزه های قرآنی، نشریات و اردوها و یا سایر حوزه های فرهنگی هستند و با در نظر گرفتن وسعت فعالیت های حوزه فرهنگی، اندک بودن کارشناسان و سایر پرسنل این عرصه مشهود است. البته مشکلات موجود در این حوزه صرفاً به کمیت نیروی انسانی محدود نبوده و ضعف محرز در رابطه با کیفیت نیروهای به کار گرفته شده مشاهده می شود. چرا که بیشتر نیروها و کارشناسان دارای تحصیلات غیر مرتبط با حوزه شغلی خود بوده و کافی بودن سطح تجربیات آن ها در هاله ای از ابهام به سر می برد. با توجه به این که فعالیت های حوزه فرهنگ به مانند سایر علوم کاملاً تخصصی می باشند؛ لذا توجه به بکارگیری نیروهای زبده در این عرصه و ارائه آموزش های ضمن خدمت مناسب با آنان امری ضروری به نظر می رسد.

نکته مثبت قابل قبول در دانشگاه های مورد بررسی، رضایت بالای پرسنل و مسئولین حوزه مدیریت امور فرهنگی از حمایت های مادی و معنوی رؤسای دانشگاه ها و معاونین دانشجویی و فرهنگی آنان از فعالیت های فرهنگی می باشد. نکته قابل توجه دیگر در این حوزه، عدم شرکت کامل کلیه اعضای شورای فرهنگی دانشگاه، در جلسات مربوط به آن می باشد. زیرا که این امر می تواند منجر به ارائه تصمیمات ضعیف تر و نیز تعهد کمتر به اجرای آن تصمیمات گردد. نکته پایانی در این بخش، بودجه اختصاص یافته به مدیریت فرهنگی دانشگاه ها می باشد. چرا که به نظر می رسد با توجه به وسعت فعالیت های فرهنگی، رقم بودجه چندان قابل توجه نیست، که این امر می تواند کمیت، کیفیت و تنوع برنامه های فرهنگی اجرا شده در دانشگاه های علوم پزشکی کشور را با مشکل مواجه سازد. اهمیت این موضوع

زمانی بیش از پیش بر ما آشکار خواهد شد که روند رو به رشد تعداد دانشجویان در سال های اخیر و افزایش سطح انتظارات آنان از حوزه مدیریت امور فرهنگی و نیز سپرده شدن امورات فرهنگی مربوط به اعضای هیأت علمی و کارمندان دانشگاه به این حوزه بدون افزایش محسوس در بودجه آن را در نظر آوریم. بنابراین افزایش اعتبارات فرهنگی و استقلال در ردیف اعتباری بخش فرهنگی دانشگاه ها می تواند بسیار کارگشا باشد.

در خصوص زیرساخت های تحت اختیار معاونت و مدیریت فرهنگی دانشگاه های علوم پزشکی کشور مشاهده گردید که هنوز تعدادی از دانشگاه های بررسی شده، فاقد مسجد در محوطه اصلی دانشگاه هستند که این امر می تواند منجر به تضعیف فعالیت های مذهبی در دانشگاه گردد. همچنین غالب دانشگاه ها فاقد تالار و محل نمایش مستقلی برای مدیریت فرهنگی می باشند که این مشکل با توجه به وسعت برنامه ها و مناسبت های فرهنگی در طول سال بسیار جدی به نظر می رسد. چرا که در چنین شرایطی حوزه مدیریت فرهنگی مجبور است هزینه بالایی بابت اجاره سالن ها برای مراسمات خود به بخش های دیگر بپردازد و یا برنامه های آن ها با برنامه های اجرا شده در سایر حوزه ها تداخل نماید که در این خصوص تأسیس یک سالن جدید یا اختصاص یکی از سالن های موجود دانشگاه به مدیریت امور فرهنگی، می تواند تأثیرات مثبت قابل توجهی به همراه داشته باشد.

به علاوه تعداد زیادی از واحدهای مدیریت امور فرهنگی دانشگاه های تحت مطالعه فاقد کتابخانه مستقل و یا بانک نوار و سی دی هستند که این مسأله نیز قابل تأمل بوده و می تواند منجر به تضعیف جایگاه مطالعه در حوزه فرهنگ و بلوغ فکری و فرهنگی دانشجویان گردد. چرا که کتب و رسانه های مناسب و وزین می توانند در تقویت دیدگاه فرهنگی دانشجویان نقش مؤثری ایفا کنند. نکته قابل بحث دیگر فقدان حسابداری مستقل برای حوزه مدیریت فرهنگی است که می تواند به طولانی و وقت گیر شدن فرایند خرید و تهیه ملزومات مورد نیاز این حوزه و در نهایت طولانی شدن تمامی فرایندها منجر شود. لذا توجه به این حوزه نیز بسیار ضروری به نظر می رسد.

در زمینه تعداد کانون های دانشجویی، وضعیت نسبتاً مطلوبی در دانشگاه ها برقرار است. چرا که به طور متوسط هر دانشگاه دارای ۱۰ کانون فعال می باشد. البته تعداد اندکی عضو فعال در این کانون ها مشغول به فعالیت هستند و متوسط اعضای فعال کانون ها برابر ۱ تا ۳ نفر می باشند. بر این اساس لازم است در طی پژوهش های آتی، وضعیت عملکرد و کیفیت فعالیت های این کانون ها مورد بررسی دقیق و علمی قرار گیرد. نکته قابل تأمل دیگر این است که بیشتر واحدهای مدیریت فرهنگی دانشگاه ها از میزان بودجه

در رابطه با اردوهای دانشجویی، آمارها حاکی از آنند که تنها دو سوم از اردوها در شورای فرهنگی دانشگاه مورد تصویب قرار می‌گیرند و یک سوم دیگر، فرایند بررسی و تصویب را طی نمی‌کنند که این موضوع نیازمند تأمل بیشتر است. چرا که لازم است هدف، ماهیت و حتی چگونگی اجرای اردوها مورد ارزیابی دقیق قرار گیرد تا به صورت هدفمند اجرا شده و از هدر رفت منابع جلوگیری شود. اما نکته قابل تأمل درخصوص اردوها، استقبال بسیار کم دانشجویان تحصیلات تکمیلی و نیز دانشجویان مقطع دکترای عمومی می‌باشد. چرا که بررسی‌ها نشان می‌دهد؛ تنها دانشجویان مقاطع کاردانی و کارشناسی از این اردوها استقبال می‌نمایند. بنابراین بررسی دیدگاه دانشجویان تمامی مقاطع تحصیلی در رابطه با کم و کیف اردوها و انتظارات دانشجویان تمامی مقاطع از اردوهای برگزار شده، بسیار لازم و ضروری به نظر می‌رسد تا بر اساس این بررسی، ماهیت اردوها بازبینی و مداخلات لازم جهت ارتقای کیفیت آن‌ها به عمل آید.

علی‌رغم این‌که تمامی پاسخ دهندگان از همکاری معاونت دانشجویی و فرهنگی در برگزاری اردوها اظهار رضایت نموده‌اند، اما اکثریت آن‌ها کمبود بودجه و امکانات مالی را مهم‌ترین مانع در برگزاری اردوها معرفی کرده‌اند. تقریباً تمامی اردوها با حضور نماینده امور فرهنگی برگزار می‌شوند. لیکن ثبت نام اردوها غالباً نه به صورت اینترنتی بلکه به شیوه‌های سنتی معمول انجام می‌گیرد. اما نکته قابل تأمل پایانی، مدت زمان خریدهای مربوط به مدیریت امور فرهنگی می‌باشد که برخی از آن‌ها چند هفته به طول می‌انجامد که در این راستا می‌توان فلوجارت فرایند انجام خریدها را بررسی تحلیل و اصلاح نمود و در صورت امکان یک حسابداری مستقل، به‌منظور تسهیل در فرایند خرید و پشتیبانی از برنامه‌ها برای این حوزه دایر نمود.

از محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌توان به دسترسی مشکل به تعدادی از مدیران فرهنگی جهت پاسخ به سؤالات پرسشنامه و نیز مشغله فراوان آنان برای پاسخ به سؤالات نسبتاً زیاد پرسشنامه اشاره نمود. محدودیت دیگر مطالعه، عدم وجود بررسی‌های مشابه در داخل یا خارج از کشور به ویژه در ادوار گذشته برای مقایسه نتایج آن‌ها با مطالعه حاضر و یا بررسی روندها می‌باشد.

در مجموع می‌توان ادعا نمود که علی‌رغم این‌که زیرساخت‌ها و عملکرد فرهنگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در برخی حوزه‌ها قابل قبول می‌باشد، اما هنوز در بسیاری از عرصه‌ها راهی نسبتاً طولانی برای بهبود عملکرد در پیش است. چرا که نیاز به سنجش کیفیت عملکردها و نه صرفاً کمیت آن‌ها در تمامی محورهای مورد بررسی به شدت احساس می‌شود. بی تردید توجه به نتایج مطالعه حاضر می‌تواند راهنمایی اساسی در جهت طراحی مداخلات

اختصاص یافته به هر کانون اطلاعاتی نداشتند که این امر می‌تواند حاکی از بی‌برنامه بودن مفرط در تخصیص و مدیریت بودجه در این حوزه باشد.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که تعداد نشریات فعال در دانشگاه‌های علوم پزشکی مختلف مناسب بوده، اما تعداد دانشجویان فعال در هر نشریه دانشجویی اندک می‌باشند که این امر منجر به تنزل کمی و کیفی نشریات خواهد شد. بررسی علمی و دقیق محتوای نشریات با استفاده از مؤلفه‌های کیفی بسیار ضروری به نظر می‌رسد؛ چرا که انتشار نشریات کم محتوا و بی کیفیت صرفاً به مفهوم هدر دادن پول، زمان و سایر منابع خواهد بود و چنین نشریاتی توانایی جذب مخاطب و اثرگذاری مناسب بر او را نخواهند داشت.

همچنین در رابطه با فعالیت کمیته ناظر بر نشریات مشاهده گردید؛ علی‌رغم این‌که آیین نامه نشریات دانشگاهی (بند ۲ ماده ۷، مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی)، بررسی یا سانسور نشریات دارای مجوز را پیش از انتشار، غیر قانونی اعلام کرده است، لیکن نیمی از دانشگاه‌ها اقدام به بررسی محتوای نشریات پیش از چاپ می‌نمایند. نکته قابل توجه‌تر در حوزه نشریات، عدم وجود شاخص‌های مشخصی برای تخصیص اعتبار به نشریات می‌باشد که می‌تواند منجر به ناعدالتی، سیاسی‌کاری و نیز اختلافات زیادی در رابطه با نشر مجلات گردد.

یکی از نقاط قوت عملکردی برای مدیریت امور فرهنگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، اجرای برنامه‌ها بر اساس برنامه ریزی‌های قبلی و سالانه و توجه به اجرای برنامه‌های فرهنگی در خوابگاه‌های دانشجویی می‌باشد که بعضاً تا ۷۰ درصد برنامه‌های یک دانشگاه را به خود اختصاص می‌دهد. از نقاط قوت دیگر عملکردی، تقدیر از بخش بزرگی از دانشجویان دانشگاه از طریق مسابقات و جشنواره‌های برگزار شده در طول سال می‌باشد که می‌تواند در ترغیب دانشجویان به فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه، نقش مؤثری ایفا نماید.

علی‌رغم این‌که برگزاری کرسی‌های آزاد اندیشی که مورد تأکید رهبر معظم انقلاب می‌باشد، در غالب دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در حال گسترش است، لیکن به نظر می‌رسد که تعداد این کرسی‌ها به ویژه در برخی از دانشگاه‌ها هنوز به حد قابل قبول نرسیده است. همچنین کرسی‌های برگزار شده از تنوع کافی برخوردار نیستند. چرا که تمرکز عمده آن‌ها بر مسائل دینی است و تعداد اندکی از آن‌ها بر مسائل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی متمرکز شده‌اند. البته لازم است کیفیت برگزاری این کرسی‌ها نیز توسط متولیان امر با استفاده از ابزارهای علمی و دقیق مورد ارزیابی قرار گیرد.

مساعادت کم نظیر مدیران و کارشناسان فرهنگی دانشگاه های علوم پزشکی کشور که با وجود مشغله کاری فراوان با دقت نظر مثال زدنی خود پاسخگویی مطالعه ما بوده اند نهایت تقدیر و تشکر را به عمل آوریم.

ارزشمند و کاربردی و ارتقای روزافزون عملکرد فرهنگی دانشگاه ها بر اساس شاخص های علمی و دقیق باشد.

تقدیر و تشکر

در انتها بر خود لازم می دانیم از همکاری صاحب نظران گرامی در امر طراحی و استاندارد نمودن پرسشنامه و نیز

منابع

۱. رشیدی حمید رضا، میرشاه جعفری سید ابراهیم، شریف خلیفه سلطانی مصطفی. بررسی روند برنامه ریزی فعالیت های فرهنگی دانشگاه های دولتی اصفهان طی برنامه دوم و سوم توسعه. مجله روان شناسی و علوم تربیتی. ۱۳۸۴؛ ۳۵(۱): ۱۹۹-۲۲۰.
۲. رشیدپور علی، آقاسی سعید. ظرفیت سازی فرهنگ؛ عامل کلیدی در راستای توسعه فرهنگی- سیاسی. فصل نامه تحقیقات سیاسی بین المللی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا، ۱۳۹۰؛ ۹: ۱۳۱-۱۳۹.
3. UNESCO. International Conference on Education. 1992. 43rd Session. 14-19 September.
۴. دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی. اصول سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی ایران. چاپ اول، تهران؛ ۱۳۷۱: ۱۵-۲۴.
۵. شریف زاده فتاح، الوانی سیدمهدی، رضایی منش بهروز، مختاریان پور مجید. موانع اجرای سیاست های فرهنگی کشور طی برنامه های اول تا چهارم توسعه؛ بررسی تجربیات مدیران فرهنگی. اندیشه مدیریت راهبردی، ۱۳۹۲؛ ۱۷(۱): ۳۳-۷۷.
۶. آلتباخ فیلیپ. کانون های دانشجویی؛ کارکردهای آموزشی، اجتماعی و سیاسی، چاپ اول، تهران، انتشارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۷۹: ۲۷-۳۵.
۷. رجالی مهری، مستاجران مهناز، معمارزاده زهرا، عزیزی ناهید. فعالیت های فرهنگی-ت-حصیلی دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله تحقیقات نظام سلامت، ۱۳۸۹؛ ۱(۱): ۵۰-۵۶.
۸. مشاطیان شایان رضا. کانون های دانشجویی؛ کارکردهای آموزشی، اجتماعی و سیاسی. انتشارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. چاپ اول، تهران، ۱۳۷۹: ۱۹-۲۱.
۹. مظفری ا، صفانیا ام. نحوه سپری کردن اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه اسلامی با تاکید بر بررسی وضعیت فعالیت های فیزیکی. مجله حرکت. ۱۳۸۱؛ ۱۰(۲): ۲۶-۱۱۷.
۱۰. رحمانی ا. پور رنجبر م، بخشی نیا ت. ارزیابی و مقایسه فعالیت های دانشجویان دختر دانشگاه علوم پزشکی زنجان: بررسی تاثیر ورزش و آموزش فعالیت های جسمانی. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۱۳۸۵؛ ۵(۳): ۲۰۹-۲۱۶.
۱۱. رشیدی حمیدرضا، میرشاه جعفری سید ابراهیم، شریف خلیفه سلطانی مصطفی. بررسی روند برنامه ریزی فعالیت های فرهنگی دانشگاه های دولتی اصفهان طی برنامه دوم و سوم توسعه. مجله روان شناسی و علوم تربیتی. ۱۳۸۴؛ ۳۵(۱): ۱۹۹-۲۲۰.
۱۲. مولینر پیر. آموزش حرفه ای مدیران فرهنگی. ترجمه علی هاشمی گیلانی. چاپ دوم، تهران، انتشارات زحل، ۱۳۷۲: ۷۴-۹۱.
۱۳. یارمحمدیان ح، بهرامی س. ارزیابی نیازها در سازمان های بهداشتی درمانی و آموزشی. چاپ اول، اصفهان، انتشارات دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ۱۳۸۳: ۴۹-۵۲.
۱۴. میرسندوسی م. پیام های فرهنگی. مجله فرهنگی میقات. ۱۳۷۴؛ ۴(۸): ۱۵-۲۳.
15. Mokari M, Salimizadeh MK, Poor Fahlieh AT. Evaluation of resource allocation to improve the efficiency of educational planning in Urmia University of Medical Sciences. Journal of Research in Medical Sciences 1998; (Espesial Issue): 1026.
16. Williamson I P, Rajabifard A, Enemark S. Developing spatial Data Infrastructures, From concept to Reality. 2th ed. London. Taylor and Francis: 2003; pp: 131-147.
17. Yaghmaie F. Content validity and its estimation. Journal of Medical Education. 2003; 3(1): 25-7.
18. حاجی زاده ا، اصغری جعفرآبادی م. روش ها و تحلیل های آماری در علوم پزشکی. چاپ اول، تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۹: ۱۶۷-۱۸۲.